

Нова влада, нова граѓанска акција

По вонредните парламентарни избори, кои ги набљудуваше и ги анализираше на неколку нивоа, ЦИВИЛ го посвети август на обемен граѓански форум за учество во креирање политики. ЦИВИЛ организираше серија настани во рамки на форумот, а ги повика сите заинтересирани граѓани своите очекувања, предлози и барања да ги достават до организацијата.

Поради вечната епидемија, но не онаа на ковид, туку на плукање и лажење, ЦИВИЛ ги повика граѓаните да пријавуваат лажни вести и говор на омраза, партиите да ги зауздаат своите тролови, а институциите да ја прекинат неказливоста на говорот на омраза.

Повеќе за тоа, за обемиот мониторинг и анализите на различни аспекти на изборите, но и мноштво други содржини можете да ги прочитате на <https://civilmedia.mk/>.

Игор К. Илиевски

ЦИВИЛ почна „Граѓански форум за учество во креирање на владините политики“

Во акцијата „Граѓански форум за учество во креирање на владините политики“. Што ја почна на 7 август, ЦИВИЛ ги повика сите свои членови и поддржувачи, соработници, сите граѓанки и граѓани да ги споделат своите очекувања, предлози и барања за идната Влада на Република Северна Македонија.

Со пораката „Учествувајте! Само така декларациите ќе ги претвориме во реалност!“ сите се поканети да учествуваат и да дадат предлози во областа на човековите права и слободи, правосудството, меѓуетничките и меѓуверските односи, изборниот систем,

социјалната правда, образованието, здравството, културата, економијата, евроатлантските процеси, меѓународните односи, дијаспората, безбедноста, борбата против корупцијата и хибридниот закани, како и други области што се во интерес на граѓанките и граѓаните.

Повикот допре до голем број граѓанки и граѓани, активисти и поддржувачи на организацијата. На нашите електронски адреси веќе пристигнаа голем број пораки со артикулирани барања до идната влада, коишто се објавуваат на медиумската платформа на ЦИВИЛ.

Едно општество за сите, ама за сите!

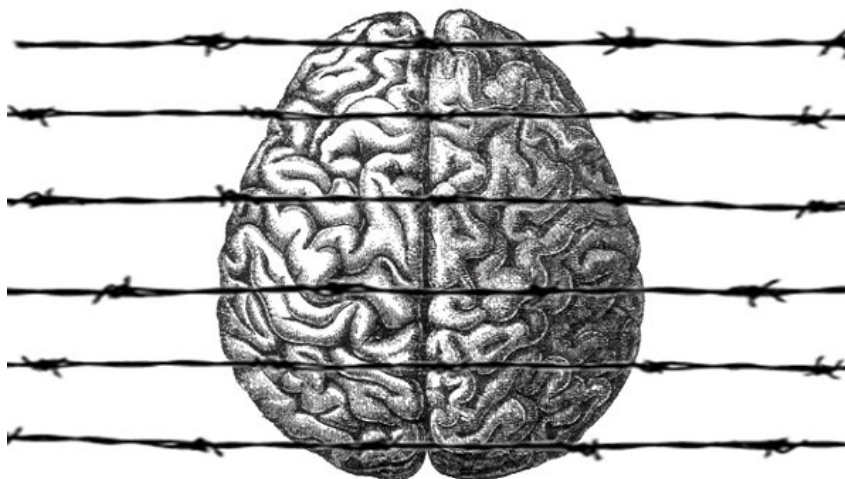
пишува: ЦАБИР ДЕРАЛА

Во овој и веројатно во уште неколку наредни текстови, ќе се обидам да дадам јавен и позитивен придонес кон градењето на конкретни делови од програмата, политиките и практиките на новата влада. Можеби дел од моите читателки и читатели ќе мислат дека ова се малку здодевни четива, веројатно со право, но ги замолувам да ги прочитаат со внимание и да се вклучат во дискусијата по неколку важни прашања. Па не мора сè да биде забавно и скокотливо, нели?

Денеска сакам да дадам мал придонес кон една од најважните стратегии за нашата земја, низ неколку оценки за работата на претходната влада. Ве молам, бидете трпеливи и прочитајте до крај.

Нема сомнение дека Основите на концептот „Едно општество за сите“ ги создадоа десетите илјади граѓанки и граѓани кои секојдневно демонстрираа на улиците на македонските градови барајќи слобода, демократија и еднаквост во последните години на режимот на Груевски.

Шарената револуција беше решавачката пресметка со режимот и покажа дека Северна Македонија е мултикултурно и мултиетничко општество. Во неа учествуваа граѓанки и граѓани од сите заедници во нашата земја. Оваа шарена граѓанска револуција беше движење во кое луѓето

учествуваа како индивидуи, без оглед на нивната припадност или ориентација – етничка, верска, родова, социјална, политичка, сексуална...

Со паѓањето на режимот, сепак, не заминаа и разликите и поделбите, но ним силно им беше спротивставена стратегијата „Едно општество за сите“ која стана дел од владините политики и практики. Постоеше, како што и сега може да се препознае силната решеност да се гради општество на еднакви и слободни луѓе. За тоа да не биде само празна декларација без суштина, дел од водечките политички структури во земјата направија многу за тоа да стане реалност во нашата земја.

Владата на Зоран Заев што се формира по падот на Груевски беше отворена влада. Граѓанските организации не само што имаа непречен пристап, туку беа охрабрувани и

поканети да учествуваат во процесите на носењето одлуки, подготовката на законите, создавањето на стратегии на локално и национално ниво. Може да се каже дека тоа беше успешна соработка, иако не секогаш предлозите од граѓанските организации беа реалистични и практични, а и владините институции не секогаш имаа доволно изострено сочиво да ги препознаат вредните и остварливи предлози.

Една од најголемите грешки во спроведувањето на стратегијата „Едно општество за сите“ беше формирањето на цело едно министерство за политички систем и односи меѓу заедниците. Се противев тогаш и ќе се противам и понатаму на формирање посебно министерство за овие важни прашања. Посебна приказна е тоа кој и како го водел или кој се очекува да го води тоа и таквото министерство. Не смее да се создава ништо што е налик на крајно неуспешниот Секретаријат за

спроведување на Охридскиот рамковен договор.

„Едно општество за сите“ мора да стане концепт кој ќе го прифати и применува секој/а министер/ка во новата влада. И не само првите луѓе во министерствата, туку и сите што работат во тие министерства. Понатаму, овој концепт мора да стане дел од политиките и практиките на сите институции, како на национално, така и на локално ниво.

Не може да биде министер/ка човек што можеби има изострено чувство за рамноправност по етничка основа, но затоа нема никакво разбирање за родовата еднаквост и различната сексуална ориентација од неговата/нејзината.

Не може да биде наставник некој што има и негува предрасуди по било која основа. Наставниот кадар, било да е во основно училиште, било да е

во високообразовните институции не смее да биде непријател, туку мора да биде промотор на концептот „Едно општество за сите“. Како може да се постигне тоа со формирање на едно министерство? Никако. Целата влада треба да биде отелотворување на тој концепт. А потоа и сите институции.

Кој сака да биде националист, фашист, расист, хомофоб, фундаменталист, мизогин... нека бара работа во приватниот сектор. И нека ги врати парите што претходно ги исцицал од граѓан(к)ите и од системот.

И најважно од сè, мора да се сфати дека ова не е општество на сите етнички заедници кои меѓу себе се трпат, пардон, се почитуваат, па живеат во своите паралелни светови. Ова е шарено општество каде што етничките, верските, социјалните, културните,

родовите и сите други припадности, определби, ориентации и идентитети се еднакви, меѓусебно измешани и испреплетени.

И на крајот, но не и најмалку важно... Сите заедници се составени од индивидуи! Тоа мора да се препознае и признае, еднаш засекогаш. Живееме во заедници, но ние сме индивидуи. Само општество во кое индивидуите се препознаени и третирали еднакво и како посебни ентитети може да биде шаренолико и успешно. Во спротивно, ќе имаме тоа што и до сега го имавме, само малку постабилно ако на власт се прогресивни ентитети и ќе паѓаме кога на власт би дошле фашизоидна и криминална структура.

Не сум политичар и не сакам да бидам. Но сигурен сум дека ја разбираам политиката и затоа знам дека сево ова е можно и лесно остварливо.

ЦИВИЛ решително против лажните вести и говорот на омразата, повик до граѓанките и граѓаните да пријавуваат

ЦИВИЛ ги повикува сите граѓанки и граѓани да пријавуваат случаи на различни облици на кршење на човековите права и слободи, лажни вести и говор на омраза, како и низа други негативни појави, политики и практики.

На нашиот сајт е објавен формулар во кој вие како граѓани и граѓанки ќе можете да ги пријавите сите горенаведени облици на кршење на човековите права и слободи, лажни вести и говор на омраза, како и низа други негативни појави, политики и практики.

ЦИВИЛ со особено внимание ќе ги разгледа сите пријави за случаи на дискриминација,

закани и притисоци, политички, етнички, верски или родово мотивирано насилство, пречекорување на службените овластувања, корупција, лажни вести и говор на омразата.

Тимот на ЦИВИЛ и Редакцијата ЦИВИЛ МЕДИА ќе ги разгледаат сите пријави и ќе преземат активности што се во рамките на можностите и мандатот на Организацијата.

ВАШИТЕ ПОДАТОЦИ НЕ СЕ ОБЈАВУВААТ ЈАВНО, ОСВЕН АКО Вие НЕ ГО ПОБАРАТЕ ТОА.

Се надеваме дека заедно ќе успееме во оваа наша борба.

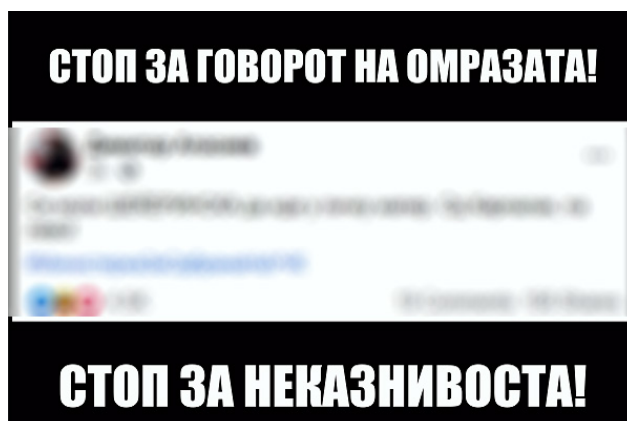
ЦИВИЛ: Молкот на институциите и неказливоста стануваат неподносливи!

Мораме да забележиме дека говорот на омразата, вулгарностите и навредите кои често се упатуваат во коментарите на Фејсбук страницата на ЦИВИЛ и ЦИВИЛ МЕДИА се придружени и со основно непознавање на тоа за што се коментира.

Многу показатели упатуваат на заклучокот дека се работи за организирани групи кои добиваат инструкции да напаѓаат сè што е различно од нивната партиска матрица, без да се потрудат ниту да проверат каде ги насочува централата.

На партиските апаратчици не им е јасно дека медиумската платформа на ЦИВИЛ негува 20-годишна традиција на слободно изразување на голем број авторки и автори кои можат да го искажат својот став слободно и независно од било кој фактор. Единствено што не е можно е да се пласираат манипулации, лажни вести и говор на омраза, а слободно искажан став, чиј и да е, на што и да се однесува, се објавува на медиумската платформа на ЦИВИЛ, без оглед на тоа дали тоа е во согласност со уредувачката политика или не.

Таквото слободарско размислување не постои кај голем дел од партиските матрици, па така тоа се проектира и во пошироката јавност. Затоа, без да разберат, а веројатно и без да прочитаат за што се работи, партиските тролови упатуваат унифицирани пораки полни со омраза и повици на насилство против Организацијата или против нејзиното раководство, како и против други активисти, медиуми или против етнички или верски

заедници. За нивото на писменост и да не говориме.

ЦИВИЛ со години ги повикува политичките партии да ги зауздаат своите партиски тролови и да ги охрабрат своите поддржувачи да размислуваат со своја глава, да се изразуваат пристојно и независно од нивните штабови за пропаганда. Сите повици до сега останаа без никаков одзив од политичките партии кои се познати по својата продукција на омраза и лажни вести. Напротив, партиските пропагандни штабови на овие ентитети продолжуваат со своето срамно и неодговорно однесување, уништувајќи ги сите шанси за аргументирана дебата во јавноста. Затоа, време е да реагираат институциите и јавноста.

Институциите, по којзнае кој пат, се повикани да постапат соодветно на законите и на обврските да им служат на граѓанките и граѓаните. Молкот на институциите и неказливоста навистина стануваат неподносливи!

Јовановиќ: Кога луѓето немаат леб да јадат, бираат национализам

Тие се први што гласаат за партии што пласираат такви програми за време на изборите. Сме го виделе многу пати ова

низ историјата, секаде низ светот, не само кај нас. Но, последниве избори кај нас можевме да го видиме, затоа што, според мене, најголем

победник е национализмот. Ако го погледнеме албанскиот блок, победи ДУИ, кои, ако не се лажам, добија 5 пратеника повеќе од минатите избори

на една платформа која беше националистичка со заговарање на премиер кој не е стручен, односно не да се бира премиер според неговата стручност и способност и квалитети, тоа што тој го нуди на општеството, туку да бираме премиер според тоа која е неговата етничка припадност. И тоа е националистичка понуда, но освоија и 20.000 гласачи повеќе од минатите избори со намалена излезност. Споредбено со претходните избори, најголем губитник во таа арена е СДСМ, која тогаш во изборна единица 6 имаше самата 25.000 гласа, а сега во коалиција со Беса има толку гласови. Значи ги изгубија гласовите и од нив најмногу отидоа кај ДУИ. Зошто се случи тоа? Затоа што луѓето се разочараа од она што беше ветено, а не се реализира. СДСМ најмногу ветуваше едно општество за сите, правда за сите, ќе расчистиме со криминалите, ќе ги затвориме, мафија на робија, социјална правда, ќе им дадеме на сиромашните, ќе се справиме со тајкуните, со богатшите, а од сето тоа

реализираа многу малку. Во таква ситуација луѓето се разочаруваат, а тоа се пред сè сиромашните и работниците. Кога тие ќе се разочараат во партија што им ветувала такви вредности се свртуваат дијаметрално спротивно и гласаат, бираат национализам“, изјави Јовановиќ.

Јовановиќ вели дека успехот на Левица на овие избори се должи, исто така, на национализам, односно ветувањето за враќање на името и укинување на двојазичноста, справување со великоалбанскиот национализам... Како што објасни Јовановиќ, причината за 37.000 гласови на Левица се должи на разочарувањето во СДСМ од граѓаните.

„Има една изрека која често ја употребуваме, а тоа е: Ако луѓето немаат леб да јадат, дајте им национализам. И тоа се должи што партиите на луѓе што немаат леб да јадат им ветуваа токму тоа, леб, поголеми права поголеми плати, повисока социјална помош и сл. Сега тие партии ги снеса, односно или не ги исполнија ветувањата или

ги заборавија, па во таква ситуација просперираа десничарите што ветуваат преку националистички пароли. Луѓето свесно бираат да се лажат и трујат со национализам, можеби и свесно, но го прават затоа што немаат леб и никој не им го нуди“, смета Јовановиќ.

На прашањето зошто луѓето не бираат нешто друго како револт од неостварените ветувања, зошто првата нишка им е национализмот, а не нешто друго за обезбедување леб и подобар животен стандард, Јовановиќ вели дека немаше вистинска левичарска опција на овие избори, со тоа луѓето немале ниту избор, па национализмот доаѓа како последица.

„На овие избори немавме партија која кажа: Ние народот ќе се побуниме против богатите кои не крадат. А сите добро знаеме дека имаме највисока стапка на сиромаштија во Европа, највисока стапка на невработеност, највисока стапка на социјални разлики и имаме најниски даноци, а имаме и богати кои плаќаат пониски даноци од сите останати. И сите тоа добро го знаеме, но немаше ниту една партија која тоа го кажа, ние сме сиромашни затоа што богатите не крадат. И затоа кај десничарите имате ние народот или во македонскиот блок, ние Македонците ќе се бориме против великоалбанскиот национализам, не велат против Албанците што би било апла национализам, тоа секогаш е така. И Хитлер истото го викал, не рекол

ние ќе ја нападнеме Полска, тука таа нас не напаѓа и ние се браниме. Секогаш е таа реторика. Тоа е тој десничарски популизам кој вели ние народот ќе се бориме против тој непријател, што секогаш е низ етничка призма, а немате некој што ќе каже ние народот ќе се бориме против богатиот, и нормално дека луѓето го бираат тоа што им се нуди", смета Јовановиќ.

Со Јовановиќ ја отворивме и темата за преговорите за членство во ЕУ, кога моменталната политичка состојба ја има во придружба и националистичката реторика.

„Ние се наоѓаме во моментот во огромна криза, можеби најголемата по Втората светска војна, и тоа целиот свет, не само ние... Новата влада ќе се соочи со тешки економски проблеми, а да не го зборавиме и здравствениот аспект на кризат. Сите зборуваат за следен бран на Ковид-19 и уште поголем број на новозаразени случаи. Никој не може да предвиди колку ќе биде тоа страшно, дали имаме доволно капацитети да се справиме со тоа... реални да бидеме барем во првата половина од првата година оваа Влада нема да може да работи скоро ништо и ќе гледа само како да ја преброди оваа криза, па дури од средината на наредната година ќе можеме да зборуваме и за ЕУ и за други проблеми. Сега на краток рок наредната влада ќе мора да мисли само на Ковид-19 кризата и на ништо друго. Сè

друго треба да се заборави. Не само владата, туку ниту една политичка партија или експерт, малку претерувам, карикирам за да ја доловам суштината, не смее да збори ништо друго освен корона кризата затоа што тоа е главниот кризен проблем со кој ние сите треба да се соочиме како општество. Треба да се заборави на добивање политички поени на база на криза. Поентата ми е дека наредната влада ќе има многу тешка работа не ќе може да се фокусира на некои поголеми, а суштински реформи, туку ќе мора да гледа како да ја преброди и да ја преброди корона кризата, успешно и релативно мирно, а веќе од наредната година да се почне со суштински реформи", изјави Јовановиќ.

Јовановиќ смета дека треба да се воспостават контурите на нов систем на владеење, со оглед на трулиот капитализам што владее во светот, а тие би биле пред сè грижа за обичниот човек, за сиромашните, за работниците, а не за бизнисмените, милјардерите и други. Јовановиќ вели дека во оваа криза ние кај нас го видовме токму тоа со примерот со формирање економски совет за справување со кризата кој го сочинуваа претставници на неколку стопански комори во државата, неколку бизнисмени, а ниту еден претставник на синдикат., ниту економист кој се залага за работниците и сиромашните.

„Мора да се направат и други системски

промени... Здравството, образованието, кое ни е никакво и сите знаеме дека една од причините е што не се вложува во него, ќе дојде студено време, ќе видиме загаденост, а Владата ништо не направи за тоа, ќе видиме бројни општествени проблеми кои во крајна мера се сведуваат на повеќе пари, на повеќе вложувања од државата, а имаме најмал државен буџет во Европа. И нормално дека не може да се очекува инвестирање во квалитетно здравство, образование, против загадување, култура... а, од друга страна имаме најголем процент на богати во цела Европа. Значи најбогатите 1% од луѓето во Македонија заработуваат 14% од вкупниот национален доход, односно 14 пати повеќе отколку што просечно заработува еден човек. Пример е поскапувањето на струјата. Никој нормален во оваа криза не поскапува струја, нашите „паметњаковиќи“ решија да ја поскапат за ич ништо", вели Јовановиќ.

Биљана Јордановска

ЦИВИЛ со дводневна серија настани „Национализам“, продолжува граѓанскиот форум

ЦИВИЛ организираше серија панел дискусии и други онлајн настани со заеднички наслов „Национализам“ на 18 и 19 август. Настаните, во најголем дел, се пренесуваа во живо на Фејсбук страницата на организацијата, а повеќе содржини беа и ќе бидат објавени на медиумската платформа на организацијата. Настаните се дел од најновата акција на ЦИВИЛ „Граѓански форум за учество во креирање на владините политики“. Настаните се совпаднаа со успешното завршување на меѓупартиските преговори за формирање влада.

Програмата започна со

едночасовна панел дискусија со универзитетските професорки Мирјана Најчевска и Виолета Петровска Бешка. Модераторка беше Диана Тахири од ЦИВИЛ.

Професорката Мирјана Најчевска истакна дека кога зборуваме за национализмот секогаш мислиме на негативно нешто. Меѓутоа, припаѓањето и чувството на некоја нација е нешто добро. Но, кога сите аспекти ќе се покријат со иста боја е лошо.

„Наместо да се развива чувството на индивидуалност по осамостојувањето, ние го задржавме на еден специфичен начин пристапот

на колективитети. Наместо да го развиеме граѓанството, сè уште се задржавме во политичко и правно милје на колективитетите“ – констатира Најчевска.

Таа се осврна и на Охридскиот договор, во чија преамбула се наведува дека ќе се развива граѓанско учество, но после 2-3 члена на самиот договор, повторно се зборува за колективитетите. Се зборува за бројки и проценти за да може одреден колективитет да си ги оствари своите права. Индивидуата не може да биде препознаена ако не припаѓа на колективитетот. Најчевска вели дека негативен национализам

е оној што се базира на етничка припадност. Според неа, партиите не се веќе места каде се здружуваат индивидуите, туку претставуваат здружување на етничките колективитети, вели Најчевска.

Професорката Виолета Петровска Бешка вели дека правно политичко гледиште е различно од психолошкото гледиште за национализмот.

„Национализмот ќе го поврзам со идентитетот, личноста има потреба да гради позитивна слика за себе. Идентитетот освен личен има и социјална компонента. Пример има родов идентитет, професионален, етнички, религиски идентитет итн...“, истакна Петровска Бешка.

Втората панел дискусија продолжи со Филип Стојановски, од Фондацијата Метаморфозис и Петрит Сарачини, ЦИВИЛ.

Модераторка на оваа панел дискусија беше Биљана Јордановска од ЦИВИЛ.

На почетокот на дискусијата следувааше видео со наслов „5 минути омраза“.

Сарачини објасни дека насловот доаѓа од Орвеловите „2 минути омраза“ во неговиот роман „1984“. Се работи за скица на краток документарен видео запис кој говори за тоа како се поттикнува омразата, особено во предизборниот период.

„Пред сè доминира национализмот и меѓуетничката омраза која се шири од одредени центри

на моќ, кои се припадници на одредена политичка партија. Ако гледате во изминатите неколку години со падот на режимот на Груевски се намали меѓуетничката омраза, но национализмот е се уште присутен. За време на изборите повторно се говори за меѓуетнички односи, односно гледаме дека тие се ставени под тепих“, истакна тој.

Филип Стојановски од Метаморфозис вели дека живееме во свет на радикално различни содржини во социјалните мрежи. Ова донесува и до некомуникација меѓу родителите и децата. Децата учат од јутјуб, а не од родителите.

„Наместо словенска азбука, во Бугарија се користи бугарска кирилица и тие се чудат зошто се нарекува словенска, бидејќи тие учеа дека тоа е бугарска азбука...“, вели Стојановски.

Активистите Јане Ѓорѓиоски и Ариан Мехмети, зборуваа на истата тема. Мехмети вели дека пред точно 20 години се појави серијата „Наше маало“, тогаш имав само 10 години и единствен впечаток ми остави зградата која зборува ме потсетуваше на гумени бомбони. Во таа серија сите беа главни ликови, сите зборуваа на својот јазик и се разбираа. Таа серија има голем удел во моето развивање. И други такви проекти имаа удел во развивањето кај одредена генерација. И жалам што тие што не ја гледаа таа серија.

Јане Ѓорѓиоски вели дека доаѓа од Прилеп каде што

е моноетничка средина, и немаше прилика да се сретне со други етнички заедници, се до 25 година кога служеше војска во Струмица.

„Во касарната имаше и едно младо момче од Лојане кој имаше страв да држи стража навечер и заедно со мене кој имав слаб вид држевме два месеца секој ден стража. И во тие ноќни стражи имав прилика да се соочам со сите предрасуди што дотогаш ги имав. Кога ќе слушнам „да ги споиме различностите“, се прашувам кои различности, ние немаме различности“, истакна Ѓорѓиоски.

Вториот ден продолжи со панел дискусија на која учествуваа граѓанските активисти Фари Хисени од МОФ, артистката и граѓанската активистка Владанка Димковска и активистката на Хоризон Цивитас, Самет Шабани.

Фари Хисени смета дека темата е многу важна бидејќи национализмот како поим е дури и корисен за општеството.

– Би сакал да направам една дистинкција помеѓу национализмот и патриотизмот. Не се штетни по општеството, бидејќи би требало да служат за подобрување на општеството. Но, бидејќи кај нас во моментот се преминува во екстреман национализам, ултранационализам, тогаш се прави штета. Тоа е бидејќи тие групи имаат потреба да докажат дека се над другите етнички групи, едноставно да покажат дека се најдобрите и најсупериорните над другите

етнички групи. Кога има еден извор е полесно да се справи со тој проблем, но има повеќе чинители на овој ризичен национализам.

Владанка Димковска вели дека според неа секој вид национализам е лош.

– Не мислам дека национализмот и патриотизмот се поврзани, љубовта кон татковината не нè прави националисти, но омаловажувањето на другите националности нè прави. Во последно време ова го има и кај младите, посебно на социјални мрежи, графити, по автобуси. Мислам дека и во образованието има национализам, и

од таму треба да се искорени национализмот. И, семејствата во коишто тие млади растат, вели Димковска.

Самет Шабани смета дека кај нас параметрите на национализмот се градат преку негативен идентитет кон другиот – што повеќе го мразиш толку повеќе ги сакаш своите. Спортот е таков пример, кој многу се злоупотребува од популистички и политички цели.

Шабани вели дека има два ефикасни начини за справување со национализмот. Контра наративот е преку отворено

спротивставување веднаш, со истата сила што е потребна за да се шири национализмот. Долготрајно, според него, е добро да се спроведуваат алтернативни наративи што можат да донесат импакт на подолг период, со позитивни начини за придонес на целото општество.

ЦИВИЛ продолжува со акцијата „Граѓански форум за учество во креирање на владините политики“ од кои ќе произлезат низа документи за креирање на политики кои ќе бидат презентирани пред јавноста и ќе бидат доставени до Владата.

Ангела Петровска

ЦИВИЛ со дводневна серија настани „Национализам“, продолжува граѓанскиот форум

Рамуш Муарем – Цирко во разговор за ЦИВИЛ Медиа вели дека национализмот за жал повторно се повампирува. Тој вели дека „мајтапењето“ со техничкиот премиер Оливер Спасовски, кој се обрати на ромски јазик по повод денот на Ромите 8 април, всушност е класичен национализам со тоа што се исмејува и понижува ромскиот јазик и ромскиот народ.

ЦИВИЛ Медиа: Има или нема национализам во нашата држава?

Муарем: Национализмот е еден вид на колективна параноја, има и колективна и индивидуална параноја, а под колективна се мисли на тоа дека има завист, страв од некој друг кој е поинаков од тебе. Колективната параноја се создава од индивидуалниот страв од другите.

Често се мешаат поимите национализам и патриотизам,

се знае дека во прво место на патриотизмот е љубовта кон твојата земја и кон твојот народ, додека кај национализмот е обратно, на прво место и приоритет е омразата кон другите нации, друга држава, другото племе...

Едно е да си патриот, друго е да си националист, за жал и на наше тло национализмот си вирее и понатаму ќе вирее. Национализмот е една голема кочница и уназадување на една земја, затоа што националистите не и прават прогрес на својата

држава и на својот народ, напротив, они го уназадуваат, ги влошуваат ситуациите, ја влошуваат состојбата... а тоа е пред сè од страв дека ќе ја изгуби комотна ситуација, односно завист од другата националност или од другиот народ дека ќе му го земе приоритетното место, функцијата, работното место...

ЦИВИЛ Медиа: Како го гледате национализмот низ призма на социјалната правда?

Муарем истакна еден пример

за социјана неправда и национализам, кога во медиумите и социјалните мрежи се објави дека низ охридските плажи во текот на нокта несовесните граѓани оставаат ѓубре и пластични шишиња, при што имаше коментари дека таквиот потег на македонските туристи во Охрид е „циганска работа“.

Јас не знам како тоа може да биде „циганска работа“ ако некој фрла пластични шишиња, кога знаеме дека токму „циганите“ се тие кои ги собираат пластичните шишиња и од нив егзистираат.

Мене ми е одвратно и тажно, душата да ми биде географски контролирана. Тој флуид на национализам му се вградува на човек уште од најмала возраст од слушање на неговите постари, родители, комшии, познаници... детето не може да го научи тој поим ако не го слушал од некого.

Голема е таа социјална неправда, не само со примерот во Охрид со собирачите на рециклажа, туку каде и да отидат исто ќе биде, на пример со Ромите „старо купувам“, сè уште се користи тезата „биди мирен или ќе те дадам на старо купувам“.

Кај Ромите е позастапена сивата економија, повеќето од жените Ромки им ги чистат куќите и становите на не-ромите, и замисли таа „смрдлива циганка“ како што ја нарекуваат, го чисти станот на тие што ја навредуваат дека смрди, дека е нечиста, валкана... Ако жените Ромки

Рамуш Муарем – Цирко

се навистина такви, тогаш зошто им доверуваат клучеви од станот да им го чистат и одржуваат?

ЦИВИЛ Медиа: Во текот на политичката кампања, често се „зезаа“ со говорот на ромски јазик на техничкиот премиер Оливер Спасовски. Дали тоа е всушност исмејување на ромскиот народ и ромскиот јазик?

Муарем се осврна и на тоа дека во текот на предизборната кампања, дел од граѓаните се „мајтапеа“ со техничкиот премиер Оливер Спасовски, меѓутоа тоа „мајтапење“ не беше со Спасовски, туку тоа беше мајтапење со Ромите, особено со ромскиот јазик.

Спасовски се потрудил да зборува на ромски јазик и покажал респект кон Ромите, и наместо тоа да биде добар пример, дел од граѓаните решија да го исмејуваат ромскиот јазик. Јас им преведував на повеќе лица дека Спасовски на ромски јазик само го честитал Интернационалниот ден на Ромите – 8 Април, и не знам што е толку смешно.

Нормално е човекот да не ги изговара зборовите со точен акцент, со права дикција, тоа ти е исто како јас да зборувам на англиски, ќе ми се згазат од смеење.

„Мајтапењето“ со Ромите и ромскиот јазик е затоа што најдоа една мала незаштитена нација која нема кој да ја брани, освен неколку индивидуалци кои како „Дон Кихот“ се борат со ветерници.

Муарем додава дека национализмот еднаш не поминал убаво, кога пред педесетина години Хитлер имаше идеја за чиста бела раса, една нација, само они и никој друг... и знаеме што се случи.

За жал национализмот се повампирува, и нема да е воопшто добро ако на национализмот му се врати со национализам. Треба да проработи чувството на почитување на другите, односно да се научи повеќе за другиот, за неговата култура, јазик, традиција, религија итн., и само во тој случај ќе се намали национализмот.

Дехран Муратов

Најчевска: Колективот наспроти индивидуата

Во рамките на Граѓанскиот форум за учество во креирање на владините политики, ЦИВИЛ одржа панел дискусија со професорката Мирјана Најчевска и Виолета Петровска Бешка, на темата национализам. Професорката Мирјана Најчевска зборуваше за национализмот од правен аспект, посочувајќи ги правата на индивидуата во однос на колективот, злоупотребата на политичките субјекти кон индивидуата во интерес на колективитетот, и перцепирањето на индивидуалното и колективното во нашето општество.

– Кога зборуваме за национализмот, всушност понекогаш се стекнува впечаток дека станува збор за нешто многу негативно. Дека станува збор за нешто што секогаш има негативен предзнак и слично, меѓутоа јас не мислам така. Национализмот, чувството за нацијата, сакањето на нацијата, припаѓањето кон одредена нација е нешто многу нормално, и може да биде и многу позитивно, посочува Најчевска.

Меѓутоа, во оној момент кога тој аспект, таа определба ќе почне да обојува се, во моментот кога ќе ги покрие со иста боја сите останати аспекти на живеењето на индивидуата, тогаш доаѓаме до оној вистинскиот проблем. Всушност кај

нас во Македонија токму тој елемент, тој начин на разбирање на односот кон нацијата е она што ни се случи, а тоа е губењето на индивидуата. Наместо да се развива, од осамостојувањето на Македонија па наваму, чувството на индивидуалност, постоењето на индивидуите коишто на различен начин комуницираат меѓу себе, коишто имаат различни односи, коишто се на различен начин перцепирани во заедницата, ние се задржавме, на еден многу интересен, чуден и многу специфичен начин, пристапот на колективитети.

Наместо да го развиваме граѓанското општество, како што е дефинирано во нашиот устав, како што се обидуваме да го дефинираме во законите и слично, каде што во центарот на нештата се наоѓа граѓанинот како индивидуа, како носител на

своите права, како носител на одредени потреби, интереси, желби и слично, се уште се задржаа, во се она што претставува политичко и правно милје – колективитетите. Тој приод, тој начин на третман на односот меѓу нацијата и индивидуата, којшто е поклопен од страна на поделбата на заедницата на колективитети, го создава проблемот на негативниот предзнак на национализмот. Шо се случи кога беше потпишан, кога беше прогласен Охридскиот рамковен договор...

Во преамбулата на овој договор, во првите членови на договорот, многу јасно, декларативно се означува дека тоа е договор којшто има намера да придонесе во изградбата на граѓанското општество. Во изградбата на општеството како збир од индивидуи коишто ќе можат да живеат во една

демократска и правна држава. Меѓутоа, тоа е содржано само во првите два-три члена. Понатаму веќе, секој од членовите на некаков начин го оспорува, се спротивставува на ова декларирано, граѓанско, во самиот договор. Имено во сите останати членови понатаму, не се зборува за индивидуата, не се зборува за индивидуалните права, не се зборува за односот на индивидуата со заедницата, туку се зборува за колективитетите, за правата и формирањето на колективитетите, и за права коишто произлегуваат, и се поврзани единствено со колективитетите.

И, да речеме, се зборува за посебен облик на територијална поделба којашто ќе овозможи не подобро или посуштинско остварување на индивидуалните права, туку ќе овозможи остварување на колективните права. Се зборува за бројки, се зборува за проценти кои се потребни, за да може еден колективитет да ги оствари своите права во рамките на заедницата. Сето ова на некаков начин го деформира, и видувањето, односот меѓу индивидуата и заедницата, т.е. нацијата. И наместо да имаме однос на индивидуата со нацијата, како еден од мноштвото односи коишто би се изградиле во државата, ние всушност добиваме однос на колективитетите кон нацијата, односно, индивидуата не може да биде препознаена како индивидуа,

доколку не припаѓа кон одреден колективитет. И во тој момент, почнува да се поставува прашањето на својатање на нацијата, на кој колективитет всушност, и припаѓа нацијата. Штом ќе се поврзе односот помеѓу човекот и нацијата, како однос меѓу колективитетот и нацијата, доаѓа до моментот на поделбата на „тие“ или „ние“, или „наша“ или „ваша“ нација, односно, колку е наша и колку е ваша нацијата. И тука почнува тоа негативно димензионирање на односот со нацијата, односно развојот на еден негативен национализам којшто се базира етничката припадност, односно на колективната и на групната припадност. Сето тоа понатаму се развива на еден специфичен начин, во севкупна поделба на општеството по линијата на етницитетот, односно на групите. И на тој начин, се што постои во општеството, мора да го добие групниот предзнак, пред да биде препознаено како дел од нешто што претставува структурирање на индивидуите.

Партиите не се веќе партии во кои се здружуваат индивидуите, за да можат да остварат одредени права, потреби и интереси, туку тоа се здружувања коишто имаат карактеристики од еден од етничките колективитети, и како индивидуа мораш да се приклониш кон една од тие партии, којашто соодветствува не со твоите идеолошки размислувања, не со твоите потреби, интереси

и слично, туку со твојата претходно определена етничка припадност, односно припадност кон одреден колективитет. И тоа не се задржува само на партиите, туку продолжува невладините организации, на кој било облик на здружување на граѓаните, на синдикатите, на сите односи се става печатот на колективитетот. И во одреден момент, посебно политичките партии, многу лукаво почнуваат да го користат тој елемент којшто произлегува и претставува заостаток од нашето поранешно општество, и од она што претставува Рамковен договор, и почнуваат да ги градат шанковите или сидовите на поделбата, меѓутоа и успеваат да ги манипулираат граѓаните во секој од политичките односи. И национализмот како елемент на она што претставува искористување на негативниот предзнак на овој однос, станува дел од политичката борба, станува дел од она што претставува порака што се праќа од страна на политичките партии до граѓаните, меѓутоа и начин на нова, и одново и одново мобилизација на граѓаните околу едно колективно ткиво, односно ткиво на етницитетот. И може да се види дека секогаш, во секој момент, кога граѓаните ќе покажат некој облик на друг начин на структурирање, коешто се поврзува со нивните заеднички потреби и интереси, коишто дефинитивно немаат врска ниту со етницитетот ниту

со посебниот колективитет кон кој што се присилени да припаѓаат, ниту со потесната заедница, во тој момент, една, две, три, сите политички партии почнуваат да ја ставаат на маса картата на национализмот, односно, на својатањето на нацијата, и на тоа кој повеќе дал на нацијата, кој повеќе придонел за нацијата, и кон

подобро котира во рамките на она што претставува колективно котирање во нацијата. Целото правно милје, коешто од формално правен аспект е граѓански ориентирано, се обидува да го посочи граѓанинот барем декларативно како основа на правните норми, и на легалното уредување на односите, паѓа во вода со

сите оние одредби коишто спротивно на овој начин на третирање, го форсираат колективитетот.

Дијана Тахири

Смаиловиќ: И „нашиот“ и „вашиот“ национализам е еднакво лош

Во рамките на Форумот за граѓанско учество во креирање на владините политики, ЦИВИЛ Медиа разговараше со активистката Мерсиха Смаиловиќ на тема национализам. Смаиловиќ се осврна на неколку аспекти на доживувањето на национализмот, и укажа на неколку штетни практики во политиката, но и во општеството што се однесува до поттикнување на национализмот.

На прашањето на ЦИВИЛ Медиа како го доживувате национализмот како граѓанка, жена, личност, во вашето опкружување и работа, Смаиловиќ одговори. Во Македонија оваа тема повторно станува актуелно по бурната изборна кампања, и така ќе биде се додека не сфатиме дека човекот е човек, дека човекот е добар или лош, дека човекот може да биде корумпиран или некорумпиран, а не да се делиме и двоиме по нации, бидејќи не може

да велиме „јас сум против национализмот, ама против нивниот, бидејќи нивниот е лош национализам а мојот е добар“.

Поаѓајќи од таа реченица сметам дека национализмот како појава во едно општество, треба да се минимизира, бидејќи национализмот дефинитивно носи кон себе некаква супериорност во однос на другите, дека јас сум подобар, мојата нација е подобра, или мојата нација во овој момент

е во некаква опасност, јас сум тука да ја штитам, да се борам за правата на мојата нација, загрозеани сме, негирани, и слично. Од другата страна го имаме патриотизмот, којшто и кај мене буди некои посебни чувства и себеси се сметам за патриотка бидејќи си ја сакам мојата нација, мојот национален идентитет, но не сметам дека сум супериорна во однос на другите или поразлична од другите бидејќи како што кажавме битно е дали е човекот човек

и дали е добар или лош. Призмата во која живееме дозволува национализмот да манипулира, како што имавме прилика да видиме во текот на изборните кампањи, да се јачат чувствата за да гласаме за некоја политичка партија бидејќи ги јакне нашите национални чувства, не гледајќи како таа политичка партија ќе се бори или се бори против корупцијата, против судството против ваквото образование...

Колку малку акцент беше ставено во текот на кампањата на образованието, а видовме дека немаме никакво образование во време на пандемија, а луѓето гласаа, или имаа симпатии, или поддржуваа некоја политичка партија само затоа што велеше дека ќе помогне на таа национална група, својата нација, дека тие се загрозени, дека доаѓаат сили однадвор, ќе им го јакнее идентитетот, или дека конечно е време неправдите кон тој народ да се решат. Едноставно се фрлаше магла кон реалните проблемите што ги имаат луѓето и суштината што е битно кој сме што сме, и како сите заедно да функционираме, како да се бориме за здравство, како да ги подобриме здравствените услуги, која политичка партија ќе ни даде поголеми здравствени можности...И честопати кога сакате на некој да му кажете дека не е битно од која националност е, како што велите докторот кога ќе стави маска дека вие не го гледате од која националност туку неговите

вештини. Зошто да не го градиме тоа општеството? Кој каков како човек е, какви способности има, какви можности, што ќе допринесе тој во општеството, значи да градиме општество на квалитетни луѓе. Бидејќи се помалку имаме истомисленици, луѓе што се борат од ова општество да направат подобро, да сакаме заедно да живееме и заедно да функционираме.

За жал, се уште гледам дека кај луѓето, во мирнодопско време, како сега, национализмот се користи да се тргнеме од реалните проблеми, и да се бавиме со националните. И се уште се манипулира и ние дозволуваме да бидеме манипулирани, голем број на граѓани на овие избори покажаа дека националистичките платформи се тие коишто се добитни. Ако дадеме права само на таа етничка заедница, да, ќе гласа. Се повеќе се бега од концептот дека ова е граѓанска држава, држава која што им дава права на сите. Она што охрабрува, луѓето негативно го доживеаја тоа што многу луѓе не излегоа да гласаат, јас тоа го сфатив дури како позитивно, бидејќи не им се допаѓа таа националистичка реторика, дека мораат да гласам за одредена партија, а не им се допадна ниту другата страна којашто го има тој принцип на општество за сите, но дефинитивно се разочарани бидејќи не го доживеаја, не го видоа тоа едно општество за сите, и

едноставно апстинираа од гласање. Ако можеби порано сум кажувала дека треба да се искористи правото на глас, сега едноставно го сфаќате како протест, дека нешто треба да се смени во нашето општество, и дефинитивно, јас и пријателите околу мене се наоѓаме во состојба да постојано се гушиме, да им објасниме на луѓето дека треба да го оставиме национализмот.

Никој не не негира. Јас сум тоа што сум, никој не ме минимизира, никој не ми забранува да бидам тоа што сум. Ако се држиме до уставот на нашата држава, ако прочитаеме дека оваа држава е на сите и тоа е добра појдовна точка и ајде да градиме таква држава. За жал, гледаме дека тоа кај нас не успева, посебно кога национализмот е запакуван во едни нови интелектуалци, со слаткоречивост го пакуваат национализмот, користат дури и сленг, речник којшто е близок до младите, употребуваат и некои жаргони, за да го спакуваат убаво за да допре до младата генерација којашто, нели е лута на системот којшто од независноста на Македонија веќе 30 години не успеа да направи еден стабилен систем, да се упакуваат нови политички партии, нови движења коишто немаат националистичка призма во својата програма...

Во дваесет и првиот век јас очекувам да се живее во општество во коешто нема да се спомнуваат нации и националности во супериорен

однос, или државата им припаѓа само на едните, а ние повторно видовме плакати "Македонија на Македонците, на Албанците да им ја вратиме правдата за неправдата што им е направена, на Турците неправдата, па Бошњациите се секогаш обесправени, и се уште имаме националистички партии!

Некако повеќе ја сакаме улогата на жртва, бидејќи да си жртва е најлесно, само седиш и чекаш некој да те спаси, и нешто да се смени, а ако сметаш дека нешто треба да се бориме. Па ќе имаме албански партии, турски, ромски, српски, влашки партии и така ќе се групираме во политички партии бидејќи партијата која ги застапува, ги застапува само интересите на Бошњациите, и ќе се преброиме, нели ногу ни е битно да се преброиме, колку сме гласале за нив, колку Македонци гласале, а денеска имаме партии што велат „Ние сме чиста партија, за нас гласале само нашите...“, тие не се легитимни бидејќи гласале Македонци или Албанци, или Турци, и вие се чудите каде живеете. Истите тие луѓе, кои се разочарани од системот, ќе заминат во некоја држава

каде име то неа вакви работи и веднаш нивните деца се асимилираат, што мене навистина не ми се допаѓа, сакам да го задржиме тој наш културолошки идентитет, да не се криеме од тоа што сме. Едноставно да прифатат – дека ние сме економски мигранти бидејќи не сме се бореле нешто да се смени во нашата земја. Јас велам дека сме стигнале до стадиум во кој е навистина тешко да се бориме.

Ако ги видиме резултатите од последните избори, за мене избори се погубни. Јас сум длабоко разочарана од тоа колку луѓе поддржуваат националистичка платформа. Каде е тоа ајде сите заедно, си бараме коалиции со организации, со луѓе, поединци, ајде да ја направиме оваа држава, овој систем функционален. Но ги поддржувам афирмативните мерки дека мора да постојат проценти при вработување, рамноправна застапеност, бидејќи се уште не сме стигнале до тој систем. Ако вработите под тој клуч, 20%, тоа не значи дека тие не чинат, ако мора да се вработи Бошњак, по дифолт не чини. Не, има и школувани Бошњаци, и Албанци и

Турци, и Роми, што значи дека квалитет има, и да се задржи тоа рамноправна застапеност. Свесна сум за нерамноправната застапеност на заедниците, но можам да се борам за тоа без да бидам националист.

Мислам дека Македонија е земја во која што сите сме подеднакво нејзини граѓани, или еве сега славевме 19 години од Рамковниот договор, и целата дебата беше свртена кон тоа колку добиле Македонците, колку Албанците, но Рамковниот договор, измените кои што произлегоа од тој договор е градење на граѓанска држава. Влезе Бошњачката заедница, влегоа Турците, влегоа Србите, Власите, станавме еднаква држава за сите. Деветнаесет години не успеавме да излеземе од тоа дека оваа држава е само на два народи, а ние другите ако успееме да испливаме ... Не, оваа држава е на сите нас. Кога така ќе ја прифатиме, тогаш пожарот што настанува од национализмот, ќе го изгасиме.

Дијана Тахири

Шабани: Национализам е кога се гради негативен идентитет кон другите

Граѓанскиот активист, Самет Шабани од Хоризон Цивитас, на панел дискусијата од Граѓанскиот форум на ЦИВИЛ на тема – национализам, смета

дека кај нас параметрите на национализмот се градат преку негативен идентитет кон другиот – што повеќе го мразиш толку повеќе ги сакаш своите.

„Спортот е таков пример, кој многу се злоупотребува од популистички и политички цели“, вели тој.

Шабани вели дека има два ефикасни начини

за справување со национализмот. Контра наративот е преку отворено спротивставување веднаш, со истата мера што е потребна за да се шири национализмот. Долготрајно, според него, е добро да се спроведуваат алтернативни наративи што можат да донесат импакт на подолг период, со позитивни начини за придонес на целото општество.

Тој додава дека образованието игра голема улога во градење на национализмот, односно по предметот Историја децата учат пред сè за војни.

„Треба прво да се работи со наставниците да го променат своето размислување и начин на предавање“,

истакна тој, додавајќи, дека при имплементирајќи еден проект на невладиниот сектор каде што целта е да се интегрираат учениците, пред почетокот на активност им вели на учениците:

„Пазете не се мешајте многу“,

или во друг случај при едно недоразбирање меѓу ученици од различни етнички заедници, наставникот го решава проблемот велејќи: „Немој така па и тие се луѓе“...

Дехран Муратов

**СТОП ЗА
ЛАЖНИТЕ ВЕСТИ
И ГОВОРТ НА
ОМРАЗТА**

EUROPA е весник за европски вредности и човекови права, во издание на ЦИВИЛ. Уредува Редакциски колегиум на ЦИВИЛ. Одговорен уредник за весникот EUROPA: Игор К. Илиевски. Целосниот импресум на изданието е објавен на www.civilmedia.mk

Весникот EUROPA е издание во рамките на проектот „Европа е наш дом“, финансиран од Федералното Министерство за надворешни работи на Сојузна Република Германија.

Ставовите искажани во оваа публикација се на авторките и авторите на текстовите и не нужно ги одразуваат ставовите на донаторите.